

Az intim szféra hősei és áldozatai

Tóth József:
Majd ha piros
hó esik

Tóth József grafikai és festményei a Hevesi Sándor Színház galériájában

Március folyamán a Heves Sándor Színház galériájában egy olyan művész állított ki, aki többszörösen is kötődik a színházhoz. Tóth József díszletfestőként kezdte a pályát az egerszegi színházban, majd a kaposvári színházban folytatta, az utóbbi években a Víg Színháznak dolgozik. Meg kell mondani, foglalkozása nem befolyásolta művészi törekvéseit. Kezdetől fogva a groteszk, formatagadó (art brut) irányába tájékozódott, aminek olyan jeles képviselői vannak a kortárs művészetben, mint Gaál József, Ujházi Péter vagy Birkás Ákos. Elbillenő, síkban kiterített kompozíciói a töredékes, köznapiság lét helyzetét, profán jeleneteit ábrázolják. Roppant érdeklik a nemi szerepek, a férfi-nő kapcsolat, a szexusnak kiszolgáltatott, torzult testek világa. Naivság és rafinéria keveredik szemléletében, a gyerekes, elrajzolt formák valójában a tudatalatti elfojtott tartalmak közvetítői. Szájkas, látszólag spontán, leegyszerűsített vonalakkal rótt ceruzarajzokat, olykor festett, lavírozott háttérrel, s figurákkal telezsúfolt festményeket láttunk tőle e mostani tárlaton. Szereti kiforgatni a közhelyeket, gyakran valamilyen fura szólás indítja el fantáziáját. Ennek jellegzetes példája a Majdhapiroshóesik című grafika, melyen fura, szürreális alakok (hóember, sakk irály) evickélnek szánkójukon. Miközben a közhely valósággá válik: piros pöttyök esnek az égből... Hasonló a Fejki a fekete kecskét vagy a Hasraestemelődte. Talán az utóbbi szellemesebb, s szorosan kapcsolódik a nemi szerepek vizsgálatához, mely számos képének témája. A férfi az, aki „hasra esik” a kitarulkozó nő (a nősténység) előtt, elfogadva kiszolgáltatottságát.

Gyerekesen megrajzolt aktok, falfirka alakok kínálkoznak egymásnak fel, hol elfogadásra, hol elutasításra találva. Nevetséges és szálnalmas „küzdelen” ez, valahonnan az intim szféra mélyéről. Ennek egy közismert sztereotípiája Az agresszív férfi. Tóth József nem finomít, brutálisan, sokkoló eszközökkel állítja elénk a torzult személyiséget, amint szöges bakancsokkal és bokszkesztyűvel esik neki a „gyenge nőnek”. Van azért ellenpélda is: a Táncolók mezítelen férfi-nő figurái erotikus hullámvázban fogadják el egymást, alkotnak kecses csoportot. A színes, színezett lapok közül érdekes a Kék madár. A „boldogság madara” is áldozatul esik a Tóth Józsefi blaszfémiaának: egy borzas tollú, rövid szárnyú, verébre emlékeztető madárszörny jelenik meg előttünk, amely aligha fog felszárnalni a végtelenbe. A száz év magány a regény szereplőinek „arcképcsarnoka” tóth-i fogalmazásban, de megjelenik az infantilis Tömeg is, a maga tehetetlenségével. Hát akkor ki segít? Az angyal segít című kép sem valami szívderítő. Ez angyal inkább sötét, ijesztő gnóm, mint az ég küldötte. A legnagyobb szabású kép a 12 kőműves. Gyilkos indulatú törpe férfiak? nők? (genderek?) állják körül a fekvő óriás nőt – az áldozatot –, aki mazochisztikus mozdulatlanágban várja sorsa beteljesülését.

Tóth József grafikába oltott, festménybe kódolt, már-már didaktikus bölcsességei, „közlései” az emberi pszichikum mélyrétegeiből hoznak kellemetlen, taszító üzeneteket. Mégis érdemes (odanézni) megszívlelni őket, mert csak így ismerhetjük fel, háríthatjuk el a démonikus csábításokat.